

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СУТНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

УДК 336.1.072.2

Шевчук О. А.

Досліджено підходи до визначення сутності державного фінансового контролю. Сутність державного фінансового контролю запропоновано вивчати комплексно в системі координат: мета – спосіб (засіб) – результат. Проаналізовано підходи до формування системи суб'єктів внутрішнього державного фінансового контролю та найважливіші аспекти взаємодії його з органами зовнішнього державного фінансового контролю. Визначено спільні та відмінні риси зовнішнього і внутрішнього державного фінансового контролю. Державний фінансовий контроль запропоновано розглядати як систему бюджетного, податкового, митного та валютного контролю.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, сутність, бюджетний контроль, податковий контроль, митний контроль, валютний контроль.

ИДЕНТИФИКАЦИЯ СУЩНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ

УДК 336.1.072.2

Шевчук О. А.

Исследованы подходы к определению сущности государственного финансового контроля. Сущность государственного финансового контроля предложено изучать комплексно в системе координат: цель – способ (средство) – результат. Проанализированы подходы к формированию системы субъектов внутреннего государственного финансового контроля и важнейшие аспекты взаимодействия его с органами внешнего государственного финансового контроля. Определены общие и отличительные черты внешнего и внутреннего государственного финансового контроля. Государственный финансовый контроль предложено рассматривать как систему бюджетного, налогового, таможенного и валютного контроля.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, сущность, бюджетный контроль, налоговый контроль, таможенный контроль, валютный контроль.

IDENTIFICATION OF THE STATE FINANCIAL CONTROL ESSENCE

UDC 336.1.072.2

O. Shevchuk

Approaches to determining the nature of the state financial control are considered. The essence of the state financial control is offered to study comprehensively in the coordinate system: goal – way (means) – result. Approaches to the formation of public internal financial control subjects and important aspects of its interaction with the external public financial control are analyzed. Common and distinctive features of the external and internal public financial control are defined. State financial control is proposed to consider as a system of budget, tax, customs and currency control.

Key words: state financial control, essence, budget control, tax control, customs control, currency control.

Спектр поглядів на сутність фінансового контролю доволі широкий. При цьому дослідники акцентують увагу на системі спостереження державними органами виключно фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів. Однак такий підхід звучить як суб'єктивний, так і об'єктивний ряди фінансового контролю, оскільки, по-перше, фінансовий контроль як такий може здійснюватися не лише державними органами, наділеними законодавством контрольними функціями, а, по-друге, його об'єктом має бути не тільки фінансово-господарська діяльність суб'єктів господарювання, а й державних установ, організацій і навіть фізичних осіб.

Проблематику фінансового контролю в усіх його проявах займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: О. Барановський, І. Басанцов, В. Бессарабов, В. Бурцев, М. Васильєва, О. Курнікіна, А. Мартинов, Є. Мних, В. Родіонова, В. Симоненко, С. Степашин, І. Стефанюк, В. Шевчук, Н. Шевченко, С. Шохін та ін.

Водночас ідентифікація сутності державного фінансового контролю попри численні публікації з даної проблематики все ще залишається логічно незавершеною. Дослідження в системі економічного контролю показують, що термін *"державний фінансовий контроль"* у різних країнах трактують по-різному. Так, наприклад, у США – це *"операційний аудит"*, у Канаді та Великій Британії – *"аудит вигоди використання грошей"*, у Норвегії і Швеції – *"аудит виконання (управління)"*, в Росії – *"державний аудит"* [1].

Аналіз поглядів вчених, викладених в економічній і спеціальній юридичній літературі, дозволяє зробити висновок, що існує кілька точок зору на поняття державного фінансового контролю [2]: 1) *окремий вид діяльності органів державного управління*; 2) *контрольні функції органів державного управління*; 3) *способи і засоби*; 4) *сфера діяльності спеціально уповноважених органів держави*; 5) *діяльність держави*.

Пивовар Ю. І. класифікує відповідні наукові підходи з виділенням чотирьох їх основних груп: перша група науковців розглядає державний фінансовий контроль як *функцію контролю*; друга – вважає *недоцільним зужувати контроль лише до способу забезпечення законності і фінансової дисципліни, передбачає наявність зворотного зв'язку, вираженого у впливі контролю на більш раціональне використання фінансових ресурсів*; третя – вважає його як *діяльність з нагляду та перевірки*; четверта – вважає, що державний фінансовий контроль виступає *засобом оцінки досягнення мети* [3].

Безумовно, наведені погляди неповною мірою відображають сутність державного фінансового контролю. Для чіткого розуміння його сутності, на думку автора, його слід розглядати комплексно в системі координат: мета – спосіб (засіб) – результат.

Мета статті полягає в ідентифікації сутності державного фінансового контролю.

Важливо пам'ятати, що державний контроль не є атрибутом якогось одного, найчастіше тоталітарного, режиму. Він завжди притаманний будь-якій державі, яка прагне забезпечити реалізацію політики, законів й інших актів, охорону державних інтересів. Питання полягає в тому, які існують цілий механізми контролю, його підтримка

в суспільстві, наскільки він допомагає стійкості інститутів держави, забезпеченню прав і свобод громадян, прогресивному соціально-економічному розвитку [4, с. 111].

Змістовно під державним фінансовим контролем розуміють:

економічні відносини з приводу формування й ефективного використання державних фінансових ресурсів і державної власності, що проявляються в діяльності регульованих правовими нормами суб'єктів фінансових правовідносин (органів державної влади, місцевого самоврядування і створених ними структур) з контролю за надходженням, рухом і витратами державних (муниципальних) фінансових коштів і державної (муниципальної) власності [5, с. 50];

сукупність економічних та правових відносин, зумовлених дією контрольної функції фінансів і управління, спрямованих на забезпечення законності й ефективності формування, розподілу та використання державних фінансових ресурсів на основі принципів єдності державних фінансів і бюджетної системи [6];

системоформуючу субстанцію в контексті підготовки і прийняття державно-управлінських рішень; системоформуючу основу фінансової політики [7];

контроль, здійснюваний державними органами чи від імені держави в цілях забезпечення єдиної державної фінансової політики і фінансових інтересів держави та її громадян [8, с. 15]; контроль за законністю і доцільністю дій у сфері утворення, розподілу та використання грошових фондів держави і суб'єктів місцевого самоврядування в цілях ефективного соціально-економічного розвитку країни та окремих регіонів [9, с. 101]; контроль над формуванням, відтворенням і використанням національного надбання [10, с. 557];

об'єктивно зумовлену діяльність людини, мета якої – оцінити відхилення параметрів, що фактично реєструються, які характеризують дії держави у фінансово-економічному просторі, від установлених для них норм; не просто механізм відстеження бюджетного процесу, а й моніторинг та аналіз стану економіки й суспільства, спрямований на фінансову оцінку ефективності використання державою виділених їй ресурсів [11, с. 8];

багатоаспектну міжгалузеву систему нагляду наділених контрольними функціями державних і громадських органів за фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ і організацій з метою об'єктивної оцінки економічної ефективності цієї діяльності, встановлення законності та доцільності господарських і фінансових операцій та виявлення резервів доходів державного бюджету [12, с. 87]; засновану на нормах фінансового права систему органів і заходів з перевірки законності та доцільності дій у сфері утворення, розподілу й використання грошових фондів держави [13, с. 37]; систему інститутів, інструментів і об'єктів з перевірки законності та доцільності дій в утворенні, розподілі і використанні грошових фондів держави й органів місцевого самоврядування [14, с. 593]; систему одержання, обробки та інтеграції різноманітної інформації про розпорядчі чи виконавчі дії під час планування й здійснення фінансово-господарських операцій, що ініціюють зміни будь-яких елементів

державного майна (власності) чи об'єктів державних майнових прав і, відповідно, будь-яких джерел їх формування (фінансування) [15, с. 32]; систему наукових знань [10, с. 84];

форми і способи впливу, які застосовуються суспільством та його групами для регулювання поведінки людей [16, с. 196];

один із етапів бюджетного процесу [17];

функцію держави, що виражається формулою [2]:

$$Y = \Phi (a + b + v + c),$$

де Y – мета державного фінансового контролю;

Φ – функція, що показує напрям, мету, а також діяльність усієї держави в особі всіх органів державної влади, наділених контрольними повноваженнями у сфері фінансів, у тому числі спеціалізованих у цій сфері;

(a, b, v, c) – завдання, що стоять перед державним фінансовим контролем.

Таким чином, спектр тлумачень змісту державного фінансового контролю дуже широкий: від економічних відносин (сукупності економічних і правових відносин) до об'єктивно зумовленої діяльності людини; сукупності дій і операцій; багатоаспектної міжгалузевої системи нагляду; системи органів і заходів (системи інститутів, інструментів та об'єктів); форм і способів впливу; системи одержання, обробки та інтеграції різноманітної інформації; етапу бюджетного процесу; функції держави і системи наукових знань.

У зв'язку з цим, на думку автора, слід зазначити, що, по-перше, навряд чи правомірно зводити сутність державного фінансового контролю лише до об'єктивно зумовленої діяльності людини; форм і способів впливу, які застосовуються суспільством і його групами для регулювання поведінки людей, а також системи одержання, обробки та інтеграції різноманітної інформації. По-друге, стосовно державного фінансового контролю слід вести мову про контроль не лише формування, відтворення і використання національного надбання, а й про його розподіл. По-третє, тлумачення цього терміна лише як одного з етапів бюджетного процесу істотно звужує уявлення про його сутність, оскільки державний фінансовий контроль включає в себе контроль за виконанням державного бюджету і бюджетів державних позабюджетних фондів, організацією грошового обігу, використанням кредитних ресурсів, станом внутрішнього і зовнішнього державного боргу, державною власністю як джерела доходів, державних резервів, наданням фінансових і податкових пільг і преференцій.

Розуміють під державним фінансовим контролем і контроль, що здійснюється від імені суспільства (платників податків) через уповноважені представницькі органи влади (парламент) з метою економічного, ефективного та результативного витрачання публічних коштів [18]. Однак, на думку автора, неправомірно зводити державний фінансовий контроль лише до контролю парламенту. По-перше, державний фінансовий контроль здійснюється органами, підпорядкованими як представницькій, так і виконавчій владі. По-друге, сам по собі парламент не здійснює державний фінансовий контроль, а лише уповноважує на це спеціально створені під його егідою контролюючі органи. Крім того, видається неповною і теза про контроль лише економічного, ефективного і результативного витрачання публічних коштів, оскільки, по-перше, необхідним є і контроль законності таких витрат, а, по-друге, державний фінансовий контроль не зводиться лише до контролю публічних коштів, а охоплює й державну власність,

майнові права, а також податкові й інші фінансові правовідносини фізичних осіб і фінансово-господарську діяльність господарюючих суб'єктів тощо.

Для характеристики державного фінансового контролю в бюджетній сфері використовуються терміни: "фінансовий контроль у бюджетній сфері" [19, с. 240], "бюджетний контроль" [20], "бюджетно-фінансовий контроль" [12, с. 240], "фінансово-бюджетний контроль" [21], "аудит ефективності" [22], "аудит доцільності" [23], "зовнішній аудит бюджетів", "оцінка результатів при бюджетуванні, орієнтованому на результат" [24].

Державний фінансовий контроль за бюджетними видатками розглядається як функція управління, яка є одним з інструментів підвищення ефективності бюджетних видатків, елемент бюджетної політики держави, стадія бюджетного процесу [25]. А І. Озеров дуже образно називав контроль останнім, але дуже важливим колесом у бюджетному механізмі держави і зазначав, що контроль став закономірним наслідком розвитку бюджету, що зробило його необхідною ланкою державного господарства [26, с. 622].

Причому окремі науковці отождествлюють поняття "державний фінансовий контроль" і "бюджетний контроль" [10, с. 124]. З такою позицією не можна погодитися, оскільки державний фінансовий контроль за своєю сутністю є значно ширшим за бюджетний, так само як і фінанси – за бюджет. На думку автора, державний фінансовий контроль, крім бюджетного, включає також податковий, митний, валютний контроль, контроль грошового обігу і державного боргу, банківський та страховий контроль, контроль за професійними учасниками фондового ринку, а також контроль за системою ціноутворення в країні та економічною концентрацією (антимонопольний контроль). А відтак об'єктом державного фінансового контролю є:

відносини, що виникають між державою, з одного боку, та юридичними і фізичними особами – з іншого, з приводу виробництва й розподілу (на думку автора, ще й перерозподілу і використання) національного доходу в територіальному та галузевому розрізах і його ефективного використання [10, с. 91];

грошові відносини, що виникають у зв'язку з формуванням фінансових ресурсів у розпорядженні держави та її організацій і використанням цих коштів на задоволення потреб держави та всього суспільства [13, с. 31]; правильність податкових розрахунків і складання податкових декларацій;

фінансова система держави; вартісні пропорції руху ВВП, готівковий грошовий обіг, розрахунки; управління золотовалютними резервами; використання і зберігання дорогоцінних металів та дорогоцінних каменів

організаціями і здійснення угод з ними;

грошові, розпорядчі процеси при формуванні і використанні фінансових ресурсів на всіх рівнях бюджетної системи держави [27, с. 107]; обіг коштів державного бюджету та загальнодержавних позабюджетних фондів у банках та інших фінансово-кредитних установах; використання коштів загальнодержавних позабюджетних фондів; моніторинг і аналіз стану економіки та суспільства, спрямовані на фінансову оцінку ефективності використання державою ресурсів, які їй виділяються [11, с. 8];

дотримання одержувачами бюджетних кредитів, бюджетних інвестицій та державних і муніципальних гарантій умов виділення, отримання, цільового використання і повернення бюджетних коштів [28];

рівень непогашеного державного боргу як основний критерій оцінки державної заборгованості, бюджетний дефіцит чи профіцит, імовірність "непередбачуваного", або "умовного" боргу (contingent debt), тобто боргу, вимоги за яким можуть виникнути за умови настання певних подій у майбутньому; боргові й інші зобов'язання держави всіх видів, включаючи державні гарантії тощо, що мають матеріальні наслідки; міжнародні дво- і багатосторонні договори та угоди, що впливають чи можуть у майбутньому вплинути на економічну ситуацію, обґрунтованість і доцільність для економіки країни прийняття на себе державою відповідних зобов'язань [29]; достовірність даних, що стали підставою ухвалення рішень про надання суб'єктам державного управління позик і кредитів, одержаних від іноземних держав, банків чи міжнародних фінансових організацій;

системи бухгалтерського обліку; дотримання єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку та фінансової звітності органів державного управління [30];

рух капіталів: приплив короткострокових капіталів, вплив і відплив яких протягом короткого періоду часу може сягати величезних розмірів; вивезення капіталу; "ефект зараження" національних фінансових систем;

державні цільові програми, національні проекти, державне завдання; державні цільові кредити – позики, що надаються центральним банком під конкретні цільові програми;

функціонування унітарних підприємств; виконання підприємствами державних замовлень, що фінансуються з бюджету; операції з фінансовими ресурсами, котрі здійснюються суб'єктами господарювання та порядок використання яких визначено законодавством [31]; надання індивідуальним підприємцям, підприємствам різних форм власності субсидій, дотацій, кредитів, податкових пільг, а також інших фінансових преференцій; цільове використання коштів, що залишаються в розпорядженні суб'єктів підприємницької діяльності у разі надання їм податкових пільг;

діяльність центрального банку; платоспроможність комерційних банків, страховиків, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів, лізингових і фінансових компаній, ломбардів, професійних учасників фондового ринку;

виплата мінімальної заробітної плати; діяльність самоврядних фондів; залучення коштів громадян банками і кредитними спілками; реалізація постприватизаційних зобов'язань; достовірність фінансової звітності; грошові операції, що можуть зашкодити фінансовій безпеці держави [31];

економічна концентрація на певних товарних ринках і ринках послуг (створення комерційних організацій; реорганізація комерційних організацій у формі злиття чи приєднання; придбання акцій акціонерного товариства; придбання часток у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю; придбання майна комерційних організацій; придбання прав стосовно комерційних організацій); ціни природних монополій. Проте держава, будучи контролюючим акціонером, має приватні інтереси, що полягають у зростанні бюджетних надходжень, підтримці зайнятості, вирішенні соціальних проблем, реалізації яких спричиняє неефективну роботу корпорації [32];

державна і муніципальна власність, проведення її приватизації; націоналізація приватної власності; не фінансові ресурси, включаючи природний інтелектуальні, які можуть бути виражені в грошовому еквіваленті;

система прийняття фінансових рішень; управління фінансовими ризиками.

При цьому слід зазначити, що чітке розуміння меж державного фінансового контролю і його об'єктів є важливим питанням у процесі оптимізації бюджетних видатків. Від його вирішення залежить не лише ефективність фінансової діяльності держави, але й побудова системи фінансово-контрольних органів, розподіл компетенції між ними [33].

На макrorівні державний фінансовий контроль здійснюється шляхом регулювання внутрішньодержавного товарно-грошового обміну і формалізується національною валютою, з використанням бюджетних механізмів на основі аналізу статистичної й іншої інформації, і визначає можливості обігу валют інших держав, які ввозяться при міжнародному торгівельному обороті.

Мікрорівень фінансового контролю охарактеризований аналізом фінансово-господарської діяльності підприємства на основі встановлених фінансових показників, таких, як: достатність тих чи інших коштів, ліквідність, платоспроможність, обіговість, рентабельність, структура капіталу й інших показників. Фінансовий контроль з боку держави за господарською діяльністю суб'єктів підприємництва формалізований даними бухгалтерського обліку і відповідними первинними документами для організації його ведення [34, с. 77].

У світі існують різні підходи до формування системи суб'єктів внутрішнього державного фінансового контролю. Перший підхід пропонується для визначення як *"відповідальність третьої сторони"*. Йдеться про те, що в окремих країнах ЄС міністерство фінансів має найширше коло повноважень щодо розробки проекту бюджету та розподілу коштів серед галузевих міністерств, окрім того, йому належить право прямого втручання в процес формування бюджету на стадії попереднього контролю через своїх службовців, які є в кожному галузевому міністерстві. Другий підхід у розбудові системи органів внутрішнього державного фінансового контролю визначено як *"відповідальність керівництва"*. Він пов'язаний з особистою відповідальністю за контроль щодо витрат бюджетних коштів керівника галузевого міністерства [35].

Найважливіші аспекти взаємодії органів зовнішнього і внутрішнього державного фінансового контролю слід розглядати в контексті чотирьох груп соціальних явищ: *по-перше*, об'єднуючих та загальносприйнятних, зрозумілих для більшості громадян *ідей, поглядів, концепцій, принципів, дефініцій*, що поширюються й сприймаються як елементи суспільної свідомості; *по-друге, соціального партнерства* на основі погодження норм, правил, приписів, цінностей, очікувань, тобто на основі так званих *"соціальних інструкцій"* щодо поведінки, дій як керівника, так і підлеглого; *по-третє*, демократичного, правового розуміння *"соціальної ієрархії"*; нарешті, сучасного усвідомлення *"соціальної організації"*, що відображає рівень узгодженості, упорядкування, організованості підсистеми, єдності дій [35].

Зовнішній і внутрішній державний фінансовий контроль має як спільні, так і відмінні риси (таблиця).

Таблиця

Спільні і відмінні риси зовнішнього і внутрішнього державного фінансового контролю *

Спільні риси	Відмінні риси
--------------	---------------

<ul style="list-style-type: none"> • підпорядкованість діяльності органів зовнішнього і внутрішнього державного фінансового контролю єдиній меті; • певна подібність процедур здійснення контролю 	<ul style="list-style-type: none"> • відмінність суб'єктів і об'єктів здійснення контролю; • виконання органами зовнішнього і внутрішнього державного фінансового контролю різних завдань; • відмінність причин і результатів здійснення контролю
---	--

* Розроблено автором

У сучасній науковій термінології виокремлюється і поняття *"публічний фінансовий контроль"* як узагальнююча сукупність державного фінансового контролю, а також контролю, здійснюваного органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами за публічними фінансами.

Отже, спектр поглядів на сутність фінансового контролю доволі широкий. Однак визначенням поняття *"фінансовий контроль"* бракує комплексності, конкретизації форм, інструментів і методів його здійснення; вони обмежують його об'єктний та суб'єктний ряди, підходи до оцінки процесів і явищ (здебільшого превалює виключно кількісна оцінка), часто ігнорують необхідність з'ясування ефективності використання коштів, майна тощо. Неправомірно зводити сутність державного фінансового контролю лише до об'єктивно зумовленої діяльності людини; форм та способів впливу, які застосовуються суспільством і його групами для регулювання поведінки людей, а також системи одержання, обробки та інтеграції різноманітної інформації. Стосовно державного фінансового контролю слід розглядати контроль не лише за формуванням, відтворенням і використанням національного надбання, а й за його розподілу. Тлумачення цього терміна лише як одного з етапів бюджетного процесу істотно звужує уявлення про його сутність, оскільки державний фінансовий контроль включає в себе контроль за виконанням державного бюджету і бюджетів державних позабюджетних фондів, організацією грошового обігу, використанням кредитних ресурсів, станом внутрішнього і зовнішнього державного боргу, державною власністю як джерела доходів, державних резервів, наданням фінансових і податкових пільг та преференцій. Державний фінансовий контроль за своєю сутністю є значно ширшим за бюджетний, так само як і фінанси – за бюджет. На думку автора, державний фінансовий контроль, окрім бюджетного, включає також податковий, митний, валютний контроль, контроль грошового обігу і державного боргу, банківський та страховий контроль, контроль за професійними учасниками фондового ринку, а також контроль за системою ціноутворення в країні й економічною концентрацією (антимонопольний контроль).

Література: 1. Дусаєва Е. М. Государственный аудит в системе экономического контроля / Е. М. Дусаєва, Н. С. Шестакова // Известия Оренбургского государственного аграрного университета. – 2009. – № 2. – С. 255. 2. Теплева А. В. Финансовый контроль как функция государства / А. В. Теплева // Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. – 2008. – № 2. – С. 55. 3. Пивовар Ю. И. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне

право / Ю. И. Пивовар. – К., 2008. – 21 с. 4. Тихомиров Ю. А. Публичное право / Ю. А. Тихомиров. – М.: Издательство БЕК, 1995. – С. 111. 5. Воронин Ю. М. Государственный финансовый контроль: вопросы теории и практики / Ю. М. Воронин. – М.: Книжный Дом, 2005. – С. 450. 6. Табунщикова Т. Ф. Становление и развитие муниципального финансового контроля : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Т. Ф. Табунщикова. – М., 2006. – 24 с. 7. Дмитренко Г. В. Організація і здійснення державного контролю в Україні (фінансово-економічні аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 – механізми державного управління / Г. В. Дмитренко. – К., 2011. – 36 с. 8. Мельник М. В. Ревизия и контроль : учебн. пособ. / М. В. Мельник, А. С. Пантелеев, А. Л. Звездин. – М.: КноРус, 2007. – С. 315. 9. Экономическое право. Хрестоматия. Т. 2 / под общ. ред. В. И. Видяпина. – СПб.: Питер, 2004. – С. 401. 10. Государственный финансовый контроль : учебник / С. В. Степашин, Н. С. Столяров, С. О. Шохин и др. – СПб.: Питер, 2004. – 557 с. 11. Рябухин С. Н. Аудит эффективности использования государственных ресурсов / С. Н. Рябухин. – М.: Наука, 2004. – С. 388. 12. Шохин С. О. Бюджетно-финансовый контроль и аудит. Теория и практика применения в России / С. О. Шохин, Л. И. Воронина. – М.: Финансы и статистика, 1997. – С. 587. 13. Родионова В. М. Финансовый контроль / В. М. Родионова, В. И. Шейников. – М.: ФБК-Пресс, 2002. – С. 437. 14. Государственные и муниципальные финансы / под общ. ред. И. Д. Макуляка. – М.: РАГС, 2003. – С. 593. 15. Бурцев В. Б. Организация системы государственного финансового контроля в Российской Федерации: теория и практика / В. Б. Бурцев. – М.: Дашков и К^о, 2002. – С. 32. 16. Современный словарь по общественным наукам / под ред. О. Г. Данильяна, Н. И. Панова. – М.: Эксмо, 2005. – С. 796. 17. Сукольников Е. С. Совершенствовать финансовый контроль / Е. С. Сукольников // Финансы. – 2002. – № 12. – С. 5. 18. Лин Я. И. Теоретичні основи сутності державного фінансового контролю / Я. И. Лин // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1. – С. 285. 19. Землин А. И. Бюджетное право. Схемы и комментарии / Землин А. И.; под ред. д.э.н. Е. Ю. Грачевой. – М.: Юриспруденция, 2001. – 240 с. 20. Орлова М. Е. Правовые и организационные проблемы бюджетного контроля / М. Е. Орлова // Вестник КГФЭИ. – 2008. – № 1. – С. 34–37. 21. Смирнова Л. Н. Снижение угроз экономической безопасности государства с помощью системы финансово-бюджетного контроля / Л. М. Смирнова // Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. – 2009. – № 1. – С. 104–111. 22. Козенко Ю. А. Аудит эффективности бюджетных расходов в системе государственного финансового контроля / Ю. А. Козенко, Г. В. Федотов // Финансы. – 2007. – № 8. – С. 17–27. 23. Синева Е. Н. Государственный финансовый контроль в управлении регионов / Е. Н. Синева // Финансы и кредит. – 2006. – № 25. – С. 38–41. 24. Синева Е. Н. Особенности финансового контроля при бюджетировании, ориентированном на результат / Е. Н. Синева // Финансы и кредит. – 2007. – № 4. – С. 35–39. 25. Сафонов О. А. Экономическая безопасность как финансово-правовая категория / О. А. Сафонов // Финансовое право. – 2007. – № 7. – С. 2–9. 26. Озеров И. Х. Основы финансовой науки. Бюджет. Формы взимания. Местные финансы. Кредит / И. Х. Озеров. – М.: Изд. "ЮрИнформ-Пресс", 2008. – 622 с. 27. Финансовое право : учебник / под ред. О. Н. Горбуновой. – М.: Юрист, 2001. – С. 507. 28. Демидов М. В. Конституционно-правовые основы и организация

деятельности контрольно-счетных органов субъектов Российской Федерации / М. В. Демидов // Вестник Владимирского юридического института. – 2009. – № 2. – С. 81. 29. Болдырев Ю. Ю. Методологические основы внешнего государственного финансового контроля : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.12 – бухгалтерский учет, статистика / Ю. Ю. Болдырев. – М., 2007. – 24 с. 30. Рибачук В. Л. Удосконалення організаційного забезпечення ефективності фінансового контролю діяльності органів державного управління [Електронний ресурс] / В. Л. Рибачук. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2009-1/doc/2/21.pdf>.

31. Стефанюк І. Б. Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації визначення системи / І. Б. Стефанюк // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 16–17. 32. Shleifer A. Politicians and Firms / A. Shleifer, R. Vishny // Quarterly Journal of Economics. – 1994. – Vol. 109. – № 4. 33. Shleifer A. State versus Private Ownership / A. Shleifer // Journal of Economic Perspectives. – 1998. – Vol. 12. – № 4. 34. Крохина Ю. А. Вопросы финансового контроля в программе повышения эффективности бюджетных расходов на период до 2012 года

/ Ю. А. Крохина // Академический юридический журнал. – 2011. – № 2. – С. 12. 35. Филипповский М. Л. Трансформация функций финансового контроля / М. Л. Филипповский // Теория и практика общественного развития. – 2006. – № 2. – С. 377. 36. Клімова С. М. Інституціональна організація фінансового контролю на центральному рівні державного управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. спец. : 25.00.01 – теорія та історія державного управління / С. М. Клімова. – Х., 2003. – 19 с.

References: 1. Dusaeva E. M. Gosudarstvennyy audit v sisteme ekonomicheskogo kontrolya / E. M. Dusaeva, N. S. Shestakova // Izvestiya Orenburgskogo gosudarstvennogo agrarnogo universiteta. – 2009. – No. 2. – P. 255. 2. Telepneva A. V. Finansovyy kontrol kak funktsiya gosudarstva / A. V. Telepneva // Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta MVD Rossii. – 2008. – No. 2. – P. 55. 3. Pyvovarov Yu. I. Organizatsiino-pravovi zasady vzaimodii m litsii i orhaniv finansovogo kontroliu : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.07 – administrativne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo / Yu. I. Pyvovarov. – K., 2008. – 21 p. 4. Tikhomirov Yu. A. Publichnoe pravo / Yu. A. Tikhomirov. – M. : Izdatelstvo BEK, 1995. – P. 111. 5. Voronin Yu. M. Gosudarstvennyy finansovyy kontrol : voprosy teorii i praktiki / Yu. M. Voronin. – Mn. : Knizhnyy Dom, 2005. – P. 450. 6. Tabunshchikova T. F. Stanovlenie i razvitie munitsipalnogo finansovogo kontrolya : avtoref. diss. na soiskanie uchen. stepeni kand. ekon. nauk : spets. 08.00.10 – finansy, denezhnoe obrashchenie i kredit / T. F. Tabunshchikova. – M., 2006. – 24 p. 7. Dmytrenko H. V. Orhanizatsiia i zdiiennnia derzhavnoho kontroliu v Ukraini (finansovo-ekonomichni aspekty) : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dokt. nauk z derzhupravlinnia : spets. 25.00.02 – mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia / H. V. Dmytrenko. – K., 2011. – 36 p. 8. Melnik M. V. Reviziya i kontrol : uchebn. posob. / M. V. Melnik, A. S. Panteleev, A. L. Zvezdin. – M. : KnoRus, 2007. – P. 315. 9. Ekonomicheskoe pravo. Khrestomatiya. – Vol. 2 / pod obshch. red. V. I. Vidyapina. – SPb. : Piter, 2004. – P. 401. 10. Gosudarstvennyy finansovyy kontrol : uchebnik / S. V. Stepashin, N. S. Stolyarov, S. O. Shokhin i dr. – SPb. : Piter, 2004. – 557 p. 11. Ryabukhin S. N. A audit effektivnosti ispolzovaniya gosudarstvennykh resursov / S. N. Ryabukhin. – M. : Nauka, 2004. – P. 388. 12. Shokhin S. O. Byudzheto-finansovyy kontrol i audit. Teoriya i praktika primeneniya v Rossii / S. O. Shokhin, L. I. Voronina. – M. : Finansy i statistika, 1997. – P. 587. 13. Rodionova V. M. Finansovyy kontrol / V. M. Rodionova, V. I. Shleynikov. – M. : FBK-Press, 2002. – P. 437. 14. Gosudarstvennye i munitsipalnye finansy / pod obshch. red.

I. D. Matskulyaka. – M. : RAGS, 2003. – P. 593. 15. Burtsev V. B. Organizatsiya sistema gosudarstvennogo finansovogo kontrolya v Rossiyskoy Federatsii: teoriya i praktika / V. B. Burtsev. – M. : Dashkov i K^o, 2002. – P. 32. 16. Sovremennyy slovar po obshchestvennym naukam / pod red. O. G. Danilyana, N. I. Panova. – M. : Eksmo, 2005. – P. 796. 17. Sukonnikov E. S. Sovershenstvovat finansovyy kontrol / E. S. Sukonnikov // Finansy. – 2002. – No. 12. – P. 5. 18. Lyn Ya. I. Teoretychni osnovy sutnosti derzhavnogo finansovoho kontroliu / Ya. I. Lyn // Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnogo banku Ukrainy. – 2011. – No. 1. – P. 285. 19. Zemlin A. I. Byudzheto pravo. Skhemy i kommentarii / A. I. Zemlin; pod red. d.e.n. E. Yu. Grachevoy. – M. : Yurisprudentsiya, 2001. – 240 p. 20. Orlova M. E. Pravovyye i organizatsionnye problemy byudzhethnogo kontrolya / M. E. Orlova // Vestnik KGFEL. – 2008. – No. 1. – Pp. 34–37. 21. Smirnova L. N. Snizhenie ugroz ekonomicheskoy bezopasnosti gosudarstva s pomoshchyu sistem finansovo-byudzhethnogo kontrolya / L. M. Smirnova // Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta MVD Rossii. – 2009. – No. 1. – Pp. 104–111. 22. Kozenko Yu. A. Audit effektivnosti byudzhethnykh raskhodov v sisteme gosudarstvennogo finansovogo kontrolya / Yu. A. Kozenko, G. V. Fedotov // Finansy. – 2007. – No. 8. – Pp. 17–27. 23. Sineva E. N. Gosudarstvennyy finansovyy kontrol v upravlenii regionov / E. N. Sineva // Finansy i kredit. – 2006. – No. 25. – Pp. 38–41. 24. Sineva E. N. Osobennosti finansovogo kontrolya pri byudzhetrovanii, orientirovannom na rezultat / E. N. Sineva // Finansy i kredit. – 2007. – No. 4. – Pp. 35–39. 25. Safonov O. A. Ekonomicheskaya bezopasnost kak finansovo-pravovaya kategoriya / O. A. Safonov // Finansovoe pravo. – 2007. – No. 7. – Pp. 2–9. 26. Ozerov I. Kh. Osnovy finansovoy nauki. Byudzheto. Formy vzmianiya. Mestnye finansy. Kredit / I. Kh. Ozerov. – M. : Izd. "YurInfor-Press", 2008. – 622 p. 27. Finansovoe pravo : uchebnik / pod red. O. N. Gorbunovoy. – M. : Yurist, 2001. – P. 507. 28. Demidov M. V. Konstitutsionno-pravovyye osnovy i organizatsiia deyatelnosti kontrolno-schetnykh organov subyektov Rossiyskoy Federatsii / M. V. Demidov // Vestnik Vladimirovskogo yuridicheskogo instituta. – 2009. – No. 2. – P. 81. 29. Boldyrev Yu. Yu. Metodologicheskie osnovy vneshnego gosudarstvennogo finansovogo kontrolya : avtoref. diss. na soiskanie uchen. stepeni kand. ekon. nauk : spets. 08.00.12. – Buhgalterskiy ucheto, statistika / Yu. Yu. Boldyrev. – M., 2007. – 24 p. 30. Rybachuk V. L. Udoskonalennia orhanizatsiinoho zabezpechennia efektyvnosti finansovoho kontroliu diialnosti orhaniv derzhavnoho upravlinnia [Electronic resource] / V. L. Rybachuk. – Access mode : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2009-1/doc/2/21.pdf>. 31. Stefaniuk I. B. Derzhavnyi finansovyi kontrol : problem y identyfikatsii i vyznachennia system y / I. B. Stefaniuk // Finansy Ukrainy. – 2009. – No. 11. – Pp. 16–17. 32. Shleifer A. Politicians and Firms / A. Shleifer, R. Vishny // Quarterly Journal of Economics. – 1994. – Vol. 109. – No. 4. 33. Shleifer A. State versus Private Ownership / A. Shleifer // Journal of Economic Perspectives. – 1998. – Vol. 12. – No. 4. 34. Krokhina Yu. A. Voprosy finansovogo kontrolya v programme povysheniya effektivnosti byudzhethnykh raskhodov na period do 2012 goda / Yu. A. Krokhina // Akademicheskii yuridicheskii zhurnal. – 2011. – No. 2. – P. 12. 35. Filippovskiy M. L. Transformatsiya funktsiy finansovogo kontrolya / M. L. Filippovskiy // Teoriya i praktika obshchestvennogo razvitiya. – 2006. – No. 2. – P. 377. 36. Klimova S. M. Instyutsionalna orhanizatsiia finansovoho kontroliu na tsentralnomu rivni derzhavnoho upravlinnia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. nauk z derzh. upr. : spets. 25.00.01 – teoriia ta istoriia derzhavnoho upravlinnia / S. M. Klimova. – Kh., 2003. – 19 p.

Інформація про автора

Шевчук Олег Анатолійович – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансового аналізу і контролю Київського національного торговельно-економічного університету (02156, Україна, м. Київ, вул. Кіото, 19, e-mail: o.l.shevchuk@ukr.net).

И н ф о р м а ц и я о б а в т о р е

Шевчук Олег Анатольевич – канд. экон. наук, доцент кафедры финансового анализа и контроля Киевского национального торгово-экономического университета (02156, Украина, г. Киев, ул. Киото, 19, e-mail: ol.Shevchuk@ukr.net).

Information about the author

O. Shevchuk – Ph.D. in Economics, Associate Professor of Financial Analysis and Control Department of Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kyoto St., 02156, Kyiv, Ukraine, e-mail: ol.Shevchuk@ukr.net).

Рецензент

канд. экон. наук,
профессор Дікань Л. В.

Стаття надійшла до ред.
18.01.2013 р.

